

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора **ЗАВИДІВСЬКОЇ Наталії Назарівни**
на дисертацію **ЯЛОВИКА АНТОНА ВОЛОДИМИРОВИЧА**

**«ФОРМУВАННЯ РУХОВИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ ЗАСОБАМИ
ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ»**, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

В умовах сьогодення життя і здоров'я людини визначаються як найвищі людські цінності, є показниками цивілізованості і відображають загальний рівень соціально-економічного розвитку суспільства. Показники здоров'я людини, здатність протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища багато в чому визначає рухова функція людини. Ось чому формування рухових навичок у студентів впродовж фізичного виховання є не менш важливим, аніж розвиток фізичних якостей.

Основна мета фізичного виховання у вищих навчальних закладах – удосконалення і розвиток людської природи, що є неможливим без урахування особливостей розвитку рухової функції людини. Проблематика моторики людини є складним явищем, оскільки охоплює всю сукупність рухових дій, інакше кажучи – сферу фізичної активності, яка стосується рухів людини у просторі та визначає працездатність людини.

Дослідження рухової функції людини є досить складним процесом адже полягає у встановленні певних змін упродовж визначеного часу, що відбуваються на структурному і функціональному рівнях організму людини. Окрім цього, дослідження розвитку моторики людини слід розглядати в межах наукового напрямку, який охоплює численні аспекти фізичного розвитку, зростання, дозрівання організму, а також різноманітні аспекти рухових можливостей (досягнень) людини.

Одним із розділів навчальної програми з фізичного виховання у вищих навчальних закладах є легка атлетика. Загальновідомо, що легкоатлетичні вправи є найбільш доступними і ефективними у процесі формування рухових навичок. Водночас, діяльність студентів в процесі навчання руховим діям засобами легкої атлетики має навчально-пізнавальний характер, що вимагає від педагогів спеціальних умінь організації навчального процесу у відповідності з фізіологічними, психологічними, педагогічними та структурними закономірностями. А це, у свою чергу, вказує на необхідність розроблення сучасних концепцій і методик навчання.

З огляду на сказане, не викликає сумнівів **актуальність дисертаційного дослідження Яловики Антона Володимировича**, яке присвячено розв'язанню вищезазначеної проблеми.

Автором у роботі використано комплекс загальнонаукових підходів експериментально-емпіричного пізнання, загальних принципів філософії, базових сучасних положень педагогічної науки, психології, теорії і методики фізичного виховання як *методологічного* та *теоретичного* підґрунтя для розв'язання комплексу питань, спрямованих на створення методики поетапного

формування рухових навичок у студентів факультетів фізичної культури засобами легкої атлетики із застосуванням контекстного підходу до навчання. *Практичним* підґрунтям слугувало застосування результатів оригінального тестування і педагогічних спостережень на етапі експериментальних досліджень.

Ознайомлення з текстом дисертації Яловики А. В. у частині теоретичного, методологічного і практичного концептів, дозволяє констатувати, що викладені у роботі **основні положення, висновки та рекомендації** **переконливо обґрунтовані та достовірні**.

Достовірність отриманих наукових результатів також підтверджується використанням у роботі групи *методів дослідження*. Серед них – *теоретичні*: аналіз літературних джерел, що передбачав вивчення, систематизацію й узагальнення даних наукової та науково-методичної літератури з питань застосування фізіологічних, психолого-педагогічних, біомеханічних науково-методичних особливостей у процесі формування рухових навичок з легкої атлетики; *емпіричні*: педагогічне спостереження, бесіди, анкетування фахівців у галузі фізичного виховання та студентів факультетів фізичного виховання для з'ясування рейтингу науково-методичних чинників, від яких залежить ефективність формування рухових навичок; для визначення фізичної, психологічної та мотиваційної готовності студентів факультету фізичного виховання до процесу формування рухових навичок з легкої атлетики використовували тестування та анкетування; метод експертних оцінок і відкрите спостереження для з'ясування стану сформованості рухових навичок студентів факультету фізичного виховання та визначення кількості помилок під час виконання техніки легкоатлетичних видів, а також для перевірки ефективності розробленої методики поетапного формування рухових навичок з легкої атлетики із застосуванням контекстного підходу до навчання (первинне та повторне дослідження); *статистичні*: для обробки емпіричних даних методами варіаційної статистики з використанням комп'ютера за допомогою програми MS Excel і перевірки достовірності отриманих результатів.

Теоретичне значення дисертації полягає в обґрунтуванні та розкритті перспективних напрямів вдосконалення системи фізичного виховання студентів у частині формування у них рухових навичок засобами легкої атлетики. **Практичну цінність роботи** підтверджує факт впровадження розроблених автором теоретичних положень, висновків та методичних рекомендацій в навчальний процес вищих навчальних закладів. Підтвердженням практичної значущості роботи є можливість використання результатів дослідження упродовж професійної підготовки вчителів фізичного виховання у вищих навчальних закладах різного рівня акредитації; у системі післядипломної педагогічної освіти вчителів фізичного виховання; у роботі вчителів фізичного виховання в загальноосвітніх школах та позашкільних закладах освіти; для організації навчально-тренувального процесу в ДЮСШ, ШВСМ та секцій із легкої атлетики; під час складання програмних документів для організації

роботи з фізичного виховання в загальноосвітніх школах та вищих навчальних закладах.

Результати дослідження **опубліковано** в семи статтях, п'ять – у наукових фахових виданнях України, дві – в закордонних періодичних виданнях.

Достатньою є і **апробація** результатів дослідження на різнопланових конференціях за останні роки, що також засвідчує прозорість і публічність дослідницької позиції дисертанта. Основні результати дослідження виголошено на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» 5 (Київ, 2010, 2011), «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (Луцьк, 2012), «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2013), «Проблеми розвитку вищої школи та економіки в XXI столітті» (Рівне, 2013), «International scientific and practical congress» (20 February 2015), «Актуальні проблеми фізичного виховання, спорту та туризму в сучасних умовах життя» (Луцьк, 2015), «Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві» (Луцьк–Світязь, 2015).

Дисертаційну роботу Яловики А. В. **виконано** відповідно до комплексної теми наукового дослідження Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки «Соціально-педагогічні основи фізичної активності різних груп населення» (державний реєстраційний номер 0115U002344). Тему затверджено вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 6 від 27.01.2011 р.) та узгоджено рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25 жовтня 2011 р.).

Основні положення та результати дисертаційної роботи **впроваджено** в навчальний процес Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-29/02/4087 від 08.12.2015р.), Луцького інституту розвитку людини університету «Україна» (довідка № 1/3225 від 03.11.2012 р.), Луцького педагогічного коледжу (довідка № 281 від 03.09.2013 р.), Сумського державного університету (довідка № 63/08-06/4128 від 23.10.2015 р.), Академії рекреаційних технологій і права (довідка 42/1 від 24.06.15 р.)

Дисертаційна робота має загально прийняту структуру і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (238 найменувань, із них 8 – іноземною мовою), 15 додатків; містить 47 таблиць і 7 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 252 сторінки.

Перший розділ роботи присвячено теоретичному аналізу літературних джерел з теми дисертації. Наведено загальні положення організації процесу формування рухових навичок, проаналізовано методичні чинники навчання на основі психолого-педагогічних, фізіологічних та біомеханічних особливостей формування рухових навичок.

Заслуговує уваги глибокий аналіз літературних джерел у сенсі науково-методичного концепту. Автором обґрунтовано фізіологічні, біомеханічні

основи формування рухових навичок, виділено психолого-педагогічні особливості та виокремлено спеціальні легкоатлетичні вправи. Це дало можливість з одного боку – акцентувати увагу на найнеобхіднішому, а з іншого – виділити безліч нових аспектів. Саме на основі такого комплексного, ґрунтовного підходу автору вдалося з'ясувати низку недоліків, що існують на сьогодні в процесі формування рухових навичок у студентів засобами легкої атлетики на факультетах фізичної культури.

Заслуговує уваги той факт, що уже впродовж першого розділу дисертант послідовно доводить складність і підтверджує актуальність та необхідність досліджень з даної проблематики. Так, розуміння механізмів фізичного виховання автором розглядається через аналіз теорії про фізіологію функціональних систем, а технічна грамотність руху в момент виконання вправи слугує основою для виділення особливостей навчального процесу.

Здійснюючи аналіз літературних джерел з теми дослідження, автор вдало висловлює свою думку у спірних і дискусійних моментах та наводить приклади використання інноваційних методик. Так, на сторінці 28 автор зазначає, що впродовж формування рухових навичок «важливо ... пам'ятати про взаємовплив процесів мислення і руху» і вказує на те, що «... Цей фактор враховується при розробці методик в нових наукових напрямках, таких як нейролінгвістична психологія». Імпонує нам узагальнення автора на сторінці 48 про те, що «Рухова діяльність людини відрізняється особливою здатністю до функціональної перебудови і накопичення форм поведінки». Антон Володимирович, таким чином, підкреслює важливість практики фізичного виховання у частині формування рухових навичок засобами легкої атлетики для формування культури рухів і культури поведінки у соціальному аспекті. І хоча, на відміну від здобувача, я би не була настільки категоричною, адже окрім практики важливе значення, впродовж формування рухових навичок засобами легкої атлетики, має і теоретико-методична підготовка. Однак, Антон Володимирович робить цілком доречні припущення з цього приводу, має свою думку і логічно її обґрунтовує, на що, як науковець, безумовно, має повне право.

Фактаж цього розділу дозволяє зазначити, що Антон Володимирович вміє логічно викладати та аналізувати теоретичний матеріал, формулювати виважені висновки, застосовувати різні методи наукового пізнання, вести змістовну і коректну наукову полеміку.

У **другому розділі** визначено основні науково-методичні чинники та рівні готовності студентів університету до формування рухових навичок з легкої атлетики. Представлено результати констатувального експерименту.

У розділі не просто подано загальну характеристику провідних методологічних підходів, що створюють підґрунтя для створення методики формування рухових навичок, а встановлено рейтинг десяти найбільш значущих науково-методичних чинників, від яких залежить швидкість і якість формування рухових навичок та здійснено діагностику рівня сформованості рухових навичок з легкої атлетики у студентів вищих навчальних закладів.

Запропоновано авторське бачення щодо реалізації інноваційних методик навчання руховим діям студентів факультетів фізичної культури. Наприклад, узагальнення автора на сторінці 62 про те, що «Високий рівень позитивної мотивації може замінити нестачу спеціальних здібностей, недостатній запас знань, умінь та навиків і грає роль компенсаторного фактора. Цей компенсаторний механізм у зворотному напрямку не спрацьовує: яким би здатним і ерудованим не був учень, без бажання і поштовху до навчання він не доб'ється успіхів».

Родзинкою є те, що всі організаційні підходи, запропоновані автором, мають студентоконцентричний зміст і характер, що дає змогу синтезувати у процесі фізичного виховання в єдину методичну систему виключно фундаментальні знання для формування у студентів рухових умінь. Цікавими нам видається і факт запозичення автором батареї тестів та нормативів, що використовуються для комплексного тестування фізичної підготовленості польських студентів Академії фізичного виховання.

Важливим концептом є те, що передумовою для обґрунтування та розробки методики формування рухових навичок студентів стало проведене автором анкетування не лише студентів, а й викладачів та аналіз отриманих даних на етапі констатувального експерименту.

У **третьому** розділі представлено авторську методику, яка передбачала застосування чотирьох взаємопов'язаних між собою етапів («Базового», «Формування рухового вміння», «Формування рухової навички», «Формування вміння вищого порядку») та використання десяти найважливіших науково-методичних чинників із застосуванням контекстного підходу до навчання.

Креативом та інновацією даної роботи ми вважаємо той факт, що розроблена автором методика поетапного формування рухових навичок у студентів засобами легкої атлетики – це зразок ідеальних механізмів покращення рухової функції загалом.

Представлена автором методика та зміст пропонованих організаційних аспектів спрямовані на те, щоб студенти мали змогу постійно звертатися до найнеобхідніших, фундаментальних рухових дій. У змісті цієї методики, фактично, представлено програму формування рухових навичок за допомогою спеціальних легкоатлетичних вправ з урахуванням психолого-педагогічних, фізіологічних та біомеханічних особливостей.

Цікавим видається і той факт, що процес формування рухових навичок згідно пропонованої автором методики відбувався за концентричним принципом інтегрованого поєднання елементів контекстного підходу до навчання. З практичної точки зору вагомим наробком автора, на нашу думку, є виділення помилок, що допускають студенти під час виконання тих чи інших вправ, їх характеристика та рекомендації щодо їх усунення. Такий фактаж слугує хорошим теоретико-методичним продуктом для самих студентів, що у фізичному вихованні зустрічається на сьогодні досить рідко.

Окремо хочемо відзначити змістовну сутність, розробленої автором поетапної методики формування рухових навичок із видів легкої атлетики у студентів із застосуванням контекстного підходу до навчання. Структурні компоненти вказують на те, що це складна відкрита динамічна система, що

охоплює цілі, зміст, методи і засоби, організаційні форми фізичного виховання. Ціннісним є те, що створена автором методика формування рухових навичок забезпечує взаємодію викладача і студентів на основі системного, особистісно-діяльнісного та середовищного підходів і враховує соціальний контекст розвитку рухової функції людини. Надається загальна характеристика структурних елементів системи, розглянуто умови її функціонування. Чітка візуалізація і подане теоретичне обґрунтування етапів, компонентів і критеріїв, спрямованих на підвищення ефективності занять легкою атлетикою у системі фізичного виховання студентів, сприяють реалізації мети дослідження – формуванню у них рухових навичок засобами легкої атлетики.

Здійснений автором аналіз отриманих даних, спрямований на перевірку ефективності практичної моделі формування рухових навичок у майбутніх учителів на основі контекстного підходу до навчання є всебічним, конкретним та повним на що вказує факт використання методу експертної бальної оцінки зовнішньої ефективності виконання рухів. Адже такий підхід дозволив своєчасно встановлювати кількісні показники сформованості рухових навичок. Окрім цього, весь спектр отриманих даних підлягає статистико-ймовірнісному аналізу.

Загалом дисертаційна робота справляє позитивне враження, оскільки Ялович Антон Володимирович, продемонструвавши такі якості справжнього вченого, як працездатність, наполегливість і літературний хист, зумів запропонувати нам цілісне й виважене уявлення про сьогоденні перспективи покращення фахової підготовки майбутніх учителів фізичного виховання через формування у них рухових навичок засобами легкої атлетики.

Автореферат **ідентичний** змісту дисертації, повністю відповідає основним положенням роботи та розкриває її зміст, структуру і акцентує увагу на основних наукових розробках.

Найбільш суттєвими науковими результатами, отриманими у дисертації Яловича А. В., з рівнем наукової новизни *«вперше»* слід відзначити наступні:

- розроблено методику поетапного формування рухових навичок з легкої атлетики у студентів факультетів фізичного виховання із застосуванням контекстного підходу до навчання;
- визначено основні науково-методичні чинники формування рухових навичок студентів засобами легкої атлетики (чіткість поставленої мети, усвідомлення кінцевого результату рухової діяльності; бажання та мотивація; правильне планування рухової діяльності; свідоме виконання вправи, розуміння її біомеханічної структури; аналіз власних рухових дій; концентрація уваги на виконанні рухового завдання; правильне пояснення, вмiле подання інформації; оцінка навчальної діяльності; відповідність методів навчання; мовні, словесні виправлення викладача, під час виконання вправи студентами).

Серед результатів з рівнем наукової новизни *«уточнено»*:

- систему оцінювання рівня технічної підготовленості з легкої атлетики.

Серед результатів з рівнем наукової новизни «*додовнено*»:

- інформаційну базу даними, що характеризують мотивацію до навчання, фізичний розвиток, фізичну й координаційну підготовленість студентської молоді.

Водночас, ознайомлення із дисертаційним дослідженням Яловики А. В., дозволяє висловити деякі **дискусійні положення та зауваження**:

1. Вивчення змісту дисертаційного дослідження дозволяє зазначити, що є деякі неточності у формування завдань, мети і висновків. Так, наприклад, у меті йдеться про формування рухових навичок засобами легкої атлетики. У четвертому завданні – про формування рухових навичок із легкої атлетики. На нашу думку, це дещо різні речі. Можливо це редакційна неточність? Адже у роботі легкоатлетичні вправи слугують засобом формування рухових навичок студентів різних спеціалізацій, а не засобом покращення спортивної майстерності у такому виді спорту як легка атлетика та фахової підготовки студентів, спеціалізацією яких є цей вид спорту. Саме у цьому, на нашу думку, полягає практична цінність отриманих результатів.
2. Пропонована автором методика, розроблена на засадах контекстного підходу до навчання. У зв'язку з цим, на нашу думку, доцільним було би більш детально розкрити суть цього підходу.
3. У другому розділі дослідження зазвичай представляють методи та організаційні етапи, а третій розділ є взагалі авторським. Не зрозуміло, чому впродовж цих розділів зустрічаються посилання на літературні джерела з відповідним аналізом. Безумовно цей факт вказує на надмірну скромність автора, однак аналізу літературних джерел у дисертаційних роботах відводиться весь перший розділ і цього, на нашу думку, є цілком достатньо.
4. У третьому розділі автором фактично подано навчально-методичні рекомендації усунення помилок у процесі формування рухових навичок студентів засобами легкої атлетики. На нашу думку, описані підходи є креативними і цікавими та слугують важливим концептом змісту розробленої методики. Не було би зайвим узагальнити їх і представити в авторефераті.
5. На наше переконання процес формування у студентів рухових навичок засобами легкої атлетики вимагає не лише практичних вмінь, а й певних теоретичних знань. Хотілось би, щоб у змісті новоствореної методики більш детально було представлено особливості теоретико-методичної підготовки.
6. У дисертаційному дослідженні містяться таблиці, які на нашу думку, доречніше було би винести у додатки. Наприклад, ті що представлено на сторінках 86-87, 95-97, 116-118, 131-133.

7. Загальновідомо, що у вищих навчальних закладах процес фізичного виховання передбачає такі форми організації занять як індивідуальна та самостійна робота. На нашу думку, слід було би окреслити значення і детальніше представити зміст цих форм організації навчального процесу упродовж формування рухових навичок студентів засобами легкої атлетики.
8. У тексті дисертації мають місце деякі стилістичні та орфографічні помилки.

Разом з тим, висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи, а деякі з них носять радше рекомендаційний характер та поради щодо майбутнього наукового пошуку.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертація Яловики Антона Володимировича «Формування рухових навичок студентів університету засобами легкої атлетики» є самостійно виконаним, завершеним дослідженням, в якому викладено авторський підхід до вирішення комплексу питань в частині поглиблення теоретичних і практичних засад вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання. Дана робота за своїм змістом, актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням відповідає встановленим вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України 24 липня 2013 р., № 567, а її автор **Ялович Антон Володимирович** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я).

Офіційний опонент:

професор кафедри теорії та методики
фізичного виховання
Львівського державного університету
фізичної культури,
доктор педагогічних наук, професор

[Handwritten signature]
Н. Н. Завидівська

[Handwritten signature]
Засвідчую:
Відділу кадрів